

Izrael környezetében élő népek élete, kultúrája és kultuszai

A bibliai időkben élő népek életét azért érdemes megismerni, mert egyrészt a Bibliát olvasva nagyon gyakran találkozunk velük, másrészt a legtöbben a Szentföldön, vagy annak közvetlen környezetében éltek. A kiválasztott népre nézve ez kihívást és veszélyeket is hordozott magában. Ez abban az időben főleg a pogány kultuszok csábítását jelentette. Isten ezért nem akarta, hogy az Ő népe keveredjen a pogányokkal (vegyes házasságok), hogy nehogyan eltanulják az ő szokásaikat, és eltávolodjanak attól a szövetségtől, amit az Úr velük kötött meg.

Hadd álljon itt egy Ige: *„És mind e mai napig az ő régi szokásuk szerint cselekednek, nem igazán tisztelik az Urat, és nem cselekednek az Ő rendelkezései és szokásuk szerint, sem pedig ama törvény és parancsolat szerint, amelyet az Úr parancsolt a Jákób fiainak, akiknek az Izrael nevet adta. És akikkel az Úr szövetséget kötött és megparancsolta nekik mondván: Ne tiszteljetek idegen isteneket, és ne áldozzatok nekik; hanem csak az Urat tiszteljétek, Őt imádjátok, és neki áldozzatok...!”* (2Kir. 17,34-36) Sok példát fel lehetne hozni erre, de csak egyet említek. Salamon király bölcs és áldott ember volt. Egy nagy hibát mégis elkövetett. Sok feleséget vett magának, akik közül többen pogány királyok lányai voltak. Salamon élete vége felé az ő kedvükért bálvány templomok sokaságát építette fel, ahol ő maga is szolgált az idegen isteneknek. Ezért az Úr elszakította tőle a királyságot, az országot, amiből később sok-sok szenvedés fakadt. Nézzük meg röviden ezeket a népeket!

Ammoniták

Ez egy arám törzs, akik a Biblia szerint Lóttól származnak. Ez egy eléggé dicstelen történet. Lót Ábrahám unokaöccse volt. Ábrahámmal együtt vándorolt Kánaán földjén, amikor az Úr hívta Ábrahámot Ur városából, mert ezen a földön akart örökséget adni neki. Amikor az állataik nagyon elszaporodtak, akkor el kellett válniuk egymástól. Lót Sodoma és Gomora vidékeit választotta, és Sodomában telepedett le. Amikor Isten úgy döntött, hogy e városokat elpusztítja a rengeteg bűnük miatt, pl. homoszexualitás, sőt állatokkal való közösülés (innen a megnevezés: *szodómia*), akkor Lót egy barlangba menekült el a lányaival. A lányai úgy okoskodtak, hogyha leitatják az apjukat, akkor gyermeket nemz majd nekik. Így is tettek két ízben is, és mindketten szültek a saját apjuktól. Az egyik Ammon lett, a másik pedig Moáb. (1Móz. 19, 37-38) Az ammoniták a Jabbok folyótól délre telepedtek le. A városuk Rabbat-Amon a mai nevén Amman. Jelentős királyuk volt Náhás, aki megtámadta a Jábes Gileádiakat (1Sám. 11,1). A zsidó néppel szemben ellenségesek voltak. Bálványuk és istenük Molok volt, aki tűzisten, neki gyermek áldozatokat is bemutatnak.

Moábiták

A származásról már írtam az előzőben. A Moábiták a Jordántól keletre a Holt tenger felé eső területen éltek. Alapból nem voltak ellenségei a zsidóknak, de azért akadtak összetűzések és háborúskodások időnként. Amikor több, mint 400 év után a zsidók

feljöttek Egyiptomból, akkor az ő területükön szerettek volna átvonulni, de nem engedték, sőt megtámadták őket, így csak nagy kerülővel tudtak továbbmenni. Fő istenük Kemosz volt, aki szintén tűzisten, akinek emberáldozatot is bemutatnak. Ezen felül tisztelték Astár istennőt és Baál-Peort is. Egyik királyuk Bálák a zsidóktól való félelem miatt felbérelte Bálám prófétát, hogy átkozza meg a zsidókat. A többszöri próbálkozás után sem sikerült ez, mert Bálám mindannyiszor áldást mondott az átok helyett, mert Isten nem engedte meg, hogy megátkozza az Ő népét. Bálám viszont így is adott egy gonosz tanácsot a királynak, hogy rendezzenek nagy lakomát az istenüknek, amelyre hívják meg a fiatal izraeli férfiakat. Így is tettek. Ott már várták őket a hiányos öltözetű moábi lányok, akik így elcsábították őket. A folytatás pedig mind testi, mind szellemi paráznaságba esés lett, mert a bálványimádás bűnébe estek.

Egy másik kiemelkedő királyuk Mésa volt, aki háborúzott a zsidókkal, (mert adófizetőik voltak) és többszöri győzelme után egy emlékoszlopon azzal hencegett, hogy végleg kiirtotta a zsidókat, ami nyilván nem történt meg, mert még ma is élnek. Egy szép történet is fennmaradt róluk. Ez a Ruth könyvében olvasható el. Amikor Ruth a moábita nő a férje halála után az anyósával Izrael földjére költözött, magának választva Isten népét, sőt magát az Urat is. Boáz a közeli rokon által, (aki férje lett), akinek fiúgyermeket is szült, bekerült Dávid családjába, így még Urunk Jézus nemzetségi táblázatában is helyet kapott. Hűségét példaként szokás említeni.

Edomiták

Izsáknak ikrei születtek. Az elsőszülött Ézsau volt, Jákób másodikként érkezett. Ézsau vadász volt, és egyszer nagyon fáradtan ért haza. Jákób éppen lencsefőzeléket főzött. Ézsau annyira éhes volt, hogy egy tál lencséért eladta az öccsének az elsőszülöttségi jogát. Később Ézsau a Szeir hegyén telepedett le, és tőle származik ez a nép. A Szeir hegy környéke gazdag volt ásványi kincsekben (sok rezet bányásztak itt), de e mellett állattartással is foglalkoztak. A királyaik szilárd államot hoztak létre, így többször háborúztak is testvéreikkel, a zsidókkal. Ismertebb városaik: Témán és Bocra. Izrael kivonulásakor ők sem engedték át a népet a területükön. Saját bálványisteneik voltak Qos, Melek, és Ai termékenységű istenek voltak, akiknek tulajdonították az emberek és állatok szaporodását. Az Edomitákkal kapcsolatban a Szentírás feljegyez egy gyalázatos bűntényt. Amikor Saul király üldözte Dávidot, aki menekülése közben Ahimélek papnál járt és segítséget kapott, akkor az Edomita Doég, Saul besúgója elárulta őt. Saul nagy haraggal odament embereivel, és mikor parancsot adott a papok megölésére, akkor az emberei nem mertek rátámadni az Úr szolgálira. A dicstelen „feladatot” Doég hajtotta végre, megölve 80 papot. Ez egy sötét folt, nemcsak Saulnak, de ennek a népnek az életében is.

Miniániták

A Midiániták egy nomád arab törzsszövetség voltak. Ábrahámnak Keturától származó fiától és utódaiból vált népcsoport. Nagy tevenyájak voltak, ismerték a karaván útvonalakat, és vezették a kereskedő csoportokat. Sokszor megtámadták a környező népeket kirabolva őket. Taktikájuk a nagyszámú harcosok és tevék, valamint a

gyorsaságuk volt. Kezdetben laza kapcsolatuk, és kevés ismeretük volt Ábrahám Istenével. Mózes apósa Jethró még ismerte az Urat, és az Ő papja volt. Később saját bálványistenük előtt hajoltak meg, ő Baál-Peor volt termékenységi isten, akinek tulajdonították a föld termését, az állatok és emberek szaporulatát. Neki mutattak be áldozatokat, hogy a kedvében járhassanak. Gedeon bíró idejében jöttek fel, és megtámadták a zsidókat. Ez a háború csúfos vereséget hozott számukra, noha annyian voltak, hogy ellepték a földet, mert az Úr Izrael kezébe adta őket, és mindkét fejedelmük elesett ebben a csatában.

Főnicia

Főnicia, egy városállamokból álló szövetség volt, amelynek erőssége a kereskedelmi tevékenység, főleg a Földközi tengeren. Ennek révén nagy gazdagságra tettek szert ezek a városok. Sok mesterségben elől jártak, jó építészeik és mérnökeik voltak. Munkaszervezésben is jártasok voltak, *pallérjaik* sok helyen vezettek munkálatokat. Egyik természeti kincsük a cédrus erdők voltak, amivel jól kereskedtek. Kulturális szinten is fejlettek voltak, ez az írásbeliség terén is meglátszott. Egy 22 mássalhangzós betűrendet fejlesztettek, ami az ékíráshoz képest nagy lépés volt. Nagyobb városaikból főleg kettő fordul elő gyakran a Bibliában. Ez, Tírus és Sidon.

Tírus

Főniciai város, amely egy nagy szilán épült. Erős kereskedelmi központ volt, két kikötővel és nagy hajóhadával. A fémművessége és az üvegipara fejlett volt, de a kelmekészítésben is jelentősek voltak. Egyik nagy királyuk Hírám, akivel Salamon király szerződést kötött. Ennek keretében Hírám sok cédrusfát szállított Salamonnak a Jeruzsálemi Templom felépítéséhez, valamint építőmunkások sokaságát is. Cserébe Salamon élelmiszereket és bort szállított számukra. Istenségük Asera volt, aki a Baál kultusz egyik megjelenítője volt. Ez az izraeliek számára is sok kárt okozott, mert Akháb király feleségül vette Jézabelt, Tírus királyának a leányát, aki elterjesztette Izraelben a Baál kultuszát. Illés próféta életének nagy részében ezzel szemben harcolt. Sokkal később az Úr Jézus nagyon sok csodát tett ebben a városban, hirdetve Isten Királyságát. Gyülekezet is alakult itt később, amit Pál apostol is meglátogatott.

Sidon

Az itt élők Noé fiától Kanaántól származnak (1Móz. 10,15) az ő elsőszülött fiától. Ez a város is jelentős volt a Főniciai városok között. A kereskedelemben versengtek Tíruval. Kultuszi szempontból is hasonlítottak a konkurens városhoz. Aserát tisztelték ők is. Jézus itt is sok csodát tett. Később itt is alakult keresztény gyülekezet.

Asszíria

A Tigris és az Eufratesz folyó közötti ókori birodalom 12 városállam szövetsége volt Damaszkusz vezetésével. Lakosság arám volt, ennek kapcsán Arámiának is nevezték. Jelentős uralkodók voltak pl. Salmanasszár, Szanherib stb. Ezek sok háborút vívtak a többi kisebb népekkel, így Izrael ellen is háborúztak. Ezékiás idejében Jeruzsálemet

is megtámadták. Később az északi országrészt (Samáriát) legyőzték és a lakosságot elhurcolták. Helyükre idegen népeket telepítettek be, akik magukkal hozták saját bálványisteneik tiszteletének szokását, ilyen volt pl. Nérge az oroszlánisten.

Jelentős városuk volt Ninive, ahová Jónás prófétát küldte az Úr, aki először nem teljesítette a küldetését, de később kihirdette Isten ítéletét a városra. A király és a nép komolyan vették a fenyegetést és szívből megtértek az Úrhoz. Egy időre megmenekültek. Ninivében volt egy híres könyvtár úgy 8-10 000 agyagtáblából állt, amelyen szerződéseket, tervrajzokat, szótárakat, csillagászati és földrajzi, valamint jogi szövegeket is megörökítettek. A Biblia sokszor említi Damaszkusz városát, ami politikai és közigazgatási központ is volt. Damaszkusznak nagy szerepe volt az arám nyelv elterjesztésében, ami az egész térségnek meghatározó nyelvává erősödött, kiszorítva kisebb népek nyelvét. Ez olyannyira sikeres volt, hogy a Biblia egyes részei is arám nyelven íródtak. A Bibliát forgató emberek számára ismerős lehet, hogy ebben a városban is volt keresztény gyülekezet. Erről tanúskodik az a leírás, ami tudatja, hogy Saul (a későbbi Pál apostol) hogyan igyekezett elfogni a Damaszkuszban élő Jézusban hívőket. Később maga Pál is munkálkodott ebben a városban.

Filiszteusok

A Biblia szerint Kréta szigetéről származnak (Jer. 47,4) és a Kánaán földjére a zsidókkal egyidőben érkeztek. A terület nyugati részén, a tenger partján hoztak létre városállamokat, amelyek szövetségi viszonyban álltak egymással. Ezek voltak: Gáza, Askelon, Asdód, Ekron, és Gáth. Istenségük Dágon volt, amely felül férfiforma, alul pedig halforma volt. A halforma utal a tengeri-nép eredetre. A szentéjeikben Dágon tiszteletét gyakorolták, akinek tulajdonították az életet, szaporulatot és a termést is. Ismerték a vas megmunkálásának módját, így az összes népcsoport számára ők készítették a szerszámokat, a kardokat, és dárdákat. Sokat háborúztak Izrael ellen. Sámson idejében sok vereséget kellett elszenvedniük, de később sokszor kirabolták az országot, és javaikat felélték. Ebből az időből jegyezték fel a Sámson és Delila szerelmi történetét, amely végül Sámson bukásához vezetett. Delila a szerelem ürügyén addig szekírozta Sámson, amíg el nem árulta a titkát, hogy ő egy *nazír* és születése óta nem nyírták le a haját, és ebben van az ő nagy ereje. (Bírák 16,5-20) A harc kimenetele pedig váltakozott időről-időre. Dávid király idejében a filiszteusok teljesen viasszaszorultak a városaikba, mert Dávid sok-sok háborúban megverte őket, majd helyőrségeket állított fel, amelyek védték az országot. A Biblia egyik ismert története a Dávid és Góliát harca, amelyben Dávid egy parittyával legyőzte a filiszteusok majd három méteres bajnokát. (1Sámuel 17. rész)

A filiszteusok később „palesztin” népként ivódtak be a köztudatba, ugyanis a Palesztina (mint országnév) azt jelenti: „Filiszteusok Országá”. Ez az elnevezés Hadriánus császártól származik, aki ezzel is megpróbálta Izrael országát és a zsidó nép történelmét eltörölni a föld színéről. Ez Jeruzsálem elpusztítása és a zsidó nép száműzetése után történt. Az ősi filiszteus nép, akik Kréta szigetéről települtek ide, egy görög törzs leszármazottai voltak, és a középkor elejére kihaltak (ezt genetikai

vizsgálatokkal igazolták). A ma „palesztin” névvel illetett népcsoport egy keverék arab népség, akik nem állnak kapcsolatban a krétai filiszteusokkal. A mostani palesztinoknak soha nem volt semmilyen országuk, kultúrájuk, vagy szervezett közigazgatásuk a Szentföld területén. Az úgynevezett „jogaikat” maga az antiszemitizmus generálja. Ezért joggal gyaníthatjuk, hogy az értük kardoskodók nagyobb részének fellépése nem a palesztinokért való kiállást jelenti, hanem sokkal inkább a **zsidók ellen való fellépést**.

Összegzés

Egy néhány szóban összegezve az eddigieket, szót kell ejtenünk az úgynevezett „Kánaáni Magaslati Kultuszról”. Ez adja azt a keretet, amely szinte mindegyik kultusz gyakorlásának az alapja volt. Ebben a termékenységi kultuszok tevődtek össze, és kapcsolódtak bizonyos elemekkel egymáshoz. Azért nevezik magaslati kultusznak, mert általában egy magas hegyen, vagy dombon, néha pedig mesterségesen emelt magaslaton történt. Ezeken a helyeken egy-egy elkerített rész volt, legtöbbször fa oszlopokkal, de volt olyan is, ahol kő oszlopok szolgáltak kerítés gyanánt. Ennek közepén építettek egy oltárt, az áldozatok bemutatásához. Kőből készült Asera szobrokat emeltek, de volt olyan is, ahol fa oszlopokat állítottak, amelyek az istenséget ábrázolták. Maga a kultusz a következőket tartalmazta: hatalmas lakomák, zene, tánc egészen az önkívületig. Áldozatok bemutatása állatok által, ritkábban sajnos emberáldozat is előfordult. A ceremónia része volt a kultikus paráznaság is, ami a föld termékennyé tételét hívatott elősegíteni. A termékenység legfőbb istenének Baált tartották, az ő női istenpárja pedig az Asera vagy Astarót volt. Aserának voltak olyan követői, akik kéjnök voltak, és Aserát, mint a termékenység istennőjét tisztelték. Ezek a nők fátylakat készítettek istennőjük számára (valószínűleg ezzel felöltöztették istennőjüket az ilyen alkalmakon). A Biblia Aserát az Ég Királynőjének is nevezi. Jeremiás 7. 17-18-ban elmondja az Ige, hogy az asszonyok miképpen sütöttek bélesek az Ég Királynőjének, hogy ételáldozattal tiszteljék őt. Ezzel Istent haragra ingerelték. Ezekhez, a kultuszokhoz keveredett néha Kemos és Molok tűzistenének való áldozat is. Ott egy csecsemőt égettek meg, hogy elnyerjék az istenük jóindulatát.

Isten előtt ez utálatos volt. Ilyet soha nem kért az Ő követőitől. A Biblia fel jegyezte, hogy voltak olyanok, akik *„a tűzön vitték át a gyermekeiket”*. Ez azt jelentette, hogy Isten tiltása ellenére megégették a magzataikat a bálvány isten előtt.

Ezek a kultuszok ejtették el legtöbbször az Úr kiválasztott népét. Ez jelentette az a fajta bálványimádást, amit a legtöbb próféta *paráznaságként* írt le, ami ebben az értelemben szellemi paráznaságot jelentett. Sajnos azt látjuk, hogy amikor ilyen történt, akkor a testi paráznaság sem volt kikerülhető. Isten szándéka az, hogy az Övéi szentek legyenek, és csak Neki szolgáljanak, Őt imádják, és Benne bízzanak, Hozzá forduljanak. Ugyanez a szándéka velünk is mai követőivel! Ragaszkodjunk Őhöz!